

Věci a slova. Umělecký průmysl, užité umění a design v české teorii a kritice 1870–1970

Moravská galerie v Brně

Uměleckoprůmyslové muzeum, Husova 14, Brno

www.moravska-galerie.cz

Doba trvání výstavy: 15/05/2015–27/09/2015

Datum vernisáže: 14/05/2015 v 17:00

Místo konání: Uměleckoprůmyslové muzeum, Husova 14, Brno – Respirium
vstup zdarma

Autorky výstavy a editorky antologie: Lada Hubatová-Vacková, Martina Pachmanová, Pavla Pečinková

Kurátorky za MG: Andrea Březinová, Lada Hubatová-Vacková

Instalace výstavy: Eva Kořátková

Grafický design výstavy a antologie: Renata Hovorková, Jan Novák

Audionahrávka: Dominik Gajarský

Fotografie: Ondřej Přibyl, Kamil Till, Andrea Bratrů Velnerová

Umělecký průmysl, užité umění a design zaznamenaly v průběhu let 1870–1970 výraznou proměnu nejen v rovině formálního stylu, ale i v rovině společenských priorit. Některé užitékované předměty postupně ztratily svůj účel a přestaly se vyrábět, zatímco technologický pokrok a nové formy životního stylu si vyžádaly předměty nové. Pro umělecký průmysl konce 19. století byl charakteristický vyšívaný dekorativní vějíř, pro užité umění modernismu efektivně uspořádaná kuchyně, pro poválečný design televize a tranzistorové rádio.

Premiéra výstavy *Věci a slova* se konala na podzim 2014 v galerii UM na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Její brněnská repríza vychází z původního výběru, ale je obohacena řadou exponátů ze sbírek Moravské galerie v Brně. Výstavní soubor je sestaven z různých typů předmětů, včetně řemeslných výrobků, průmyslového designu, nábytku a textilního designu, případně módy. Jsou mezi nimi věci, které od počátku plnily paralelně dvojí funkci: měly zkrášlovat obydlí i pracovní prostředí, povznášet vkus svých uživatelů a zároveň jim sloužit – zjednodušovat a zkvalitňovat jejich životní styl. Uplatňují se zde také věci zbytečné či kýčovitě, a to proto, že i pokleslý vkus a marnivost byly – a jsou – nedílnou součástí lidské kultury a silně se podepsaly na formování moderního života.

Vedle cenných muzejních exponátů – jako např. židle Jana Kotěry, taburetu Antonína Procházky, stolku Josefa Gočára, sekretáře Carla Witzmanna, ručně tkaného polštáře Marie Teinitzerové, dózy Pavla Janáka, sklenic Ludviky Smrčkové, kovového setu Bohumila Južniče a Ladislava Sutnara, ohýbaného kovového květinového stolku Jana Vaňka, jídelní soupravy Jaroslava Ježka, laminátových skořepinových židlí Miroslava Navrátila a dalších, dnes již ikonických předmětů – jsou v expozici zahrnuty i věci, které vrcholnou designérskou kvalitu nespĺňují. Bez klasifikačního řádu se tak do výstavy přirozeně začleňují všední věci bez signatur jejich tvůrců: talíře, naběračka, cedník, džbán, stolní váha,

Náprstkův šlehač na bílkový sníh, mechanický kartáč na koberce, meziválečné předlohy na vyšívání a mnohé jiné.

Výstava záměrně rezignuje na principy tradiční muzejní expozice, která kolem vybraných stylových vzorků umístěných na sokl a do vitríny vytváří auru výjimečnosti. Vychází naopak z nehierarchizovaného uspořádání předmětů, které zdůrazňuje autenticitu spíše než originalitu, a vypovídá tak o formování hmotné kultury jako celku. Této struktuře odpovídá rovněž výstavní instalace. Její autorka Eva Kořátková vyšla z představy předmětného světa jako vetešnictví, v němž jsou nashromážděné věci na rozdíl od muzeí a galerií postaveny na roveň bez ohledu na jejich provenienci, styl, výrobní materiál, funkci, ideologický náboj a kulturní status. Instalace je přitom členěna na tři „ostrovy“ odpovídající třem klíčovým etapám vývoje uměleckého průmyslu, užitého umění a designu (1870–1918, 1918–1945, 1946–1970). Její nedílnou součástí jsou rovněž „hlasy“ (cinkání, zvonění, šoupání, klapání, ťukání, bouchání, šustění, skřípění, vrčení, cvakání a celá řada jiných, často těžko popsatečných zvukových jevů) předmětného světa, skýtající ohromné akustické bohatství, které v muzejní expozici návštěvník obvykle neuslyší a jemuž v běžném životě nevěnujeme valnou pozornost.

Výstava se soustředí nejen na předmětný svět, ale také na svět idejí zprostředkovaných slovy, jež jsou s věcmi spjaty. Její součástí je proto třicet citátů a autentických dobových komentářů teoretiků a kritiků oboru, volně provázejících vybrané exponáty. Název výstavy i doprovodné antologie záměrně odkazuje ke slavné knize Michela Foucaulta *Slova a věci* (1966). Celý projekt má totiž být historickým dokumentem úsilí, jak vtisknout prostřednictvím pojmů určitý řád do chaoticky narůstajícího předmětného světa. Spíše než o slohotvornosti tedy vypovídá o diskurzivní povaze věcí.

Komentovaná antologie *Věci a slova. Umělecký průmysl, užité umění a design v české teorii a kritice 1870–1970*, již v grafickém zpracování studentů Vysoké školy uměleckoprůmyslové Renaty Hovorkové a Jana Nováka vydalo nakladatelství VŠUP v loňském roce a jež je nedílnou součástí projektu, zahrnuje více než stovku historických textů. Mapuje dosud nezhodnocené oblasti naší umělecké kritiky a teorie od doby formování moderní vizuální kultury do doby pozdního modernismu, sorely a tzv. druhé avantgardy. Shromážděné texty teoretiků a kritiků oboru (např. Rudolf Eitelberger, Otakar Hostinský, Alois Studnička, Julius Leisching, G. E. Pazaurek, Renáta Tyršová, Pavel Janák, Vlastislav Hofman, Josef Čapek, Jan Vaněk, Adolf Loos, Jan E. Koula, Bohumil Markalous, Karel Teige, Jan Kovárna, Bedřich Stefan, Bohuslav Brouk, Jan Kotík, Dušan Šindelář, Milena Lamarová ad.) odhalují složitý, avšak mimořádně zajímavý proces transformace oborové terminologie od „praktické estetiky“, „dekorativního umění“, „uměleckého řemesla“, „aplikovaného“ či „užitého umění“ přes exponovaný „umělecký průmysl“ po pojem „design“. Vedle secesní teorie ornamentu a principiálních otázek po povaze rukodělného a průmyslového produktu i jejich vzájemném vztahu se antologie dotýká také oblastí, které byly s moderním užitým uměním a designem ve sledované době nejvýznamněji propojeny, včetně muzejnictví, uměleckého vzdělávání, bydlení a životního stylu.

Součástí brněnské reprízy výstavy *Věci a slova* je fotografický soubor jedenácti zátiší, komponovaný Evou Kořátkovou většinou ze sbírkových předmětů Moravské galerie; jeho autorem je Ondřej Přibyl. Tento soubor Moravská galerie nabízí k prodeji formou signované a číslované edice multiplů, limitované počtem dvaceti kusů.

Kontakt pro média

Michaela Banzetová, tisk@moravska-galerie.cz, t +420 532 169 174, m +420 724 516 672